

Universal Declaration of Human Rights - Susu

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ADAMA XAFE RAFALƎ SARIYƎƎ DƎNTEGE

[Preamble]

A kolon fera, ibunadama xa lasiriya nun axa adamaya xafe rafalƎ non findixi yetƎralui tigitigira, a bara masen won be, a tinxinyi nun boƣe sa bara senbe soƣo dunuya birin kui.

A kolon fera, adamaya xafe sariyƎƎ mu mabanbanxi han to i bunadama yira, nafe nanipe xi funmalaya, gere, gbaloe nun misikine ya mu ƣonma. Koƣo xabirin bara na sariyƎƎ ratinme, gbaloe ƣonmane, gere ƣon, funmalaya nun misikine ya ƣon. I bunadamaya bara rasabati nate mui.

A kolon fera, adamaya xafe rafalƎ sariyƎƎ rasabatife findixi fe fanyi nan na, alanma ibunadamaya xun xa magaga mange sanyi sariyƎla yira.

A kolon fera, a pamanee xa xanunteya senbe sofe e bore tagi, sugandi fanyi nara.

A kolon fera, a O.N.U. xa masenyi, i bunadamaya sariyƎƎ tigitigi rasabati fe findixi xaxili fanyi nan na, alanmane: gine nun xame xa suxu laxale keren, a xa masen e be, pama xa yiriwe senbeteyafe sabui gbegbe lanxi e tan ma.

A kolon fera a pamanee naxe birin manaxi O.N.U. kui e bara nete tongo adamaya xafe rafalƎ sariyƎƎ ratinme fera, na niye mane ibunadamaya xa mabanban.

A kolon fera a birin lanmafe nara yi sariyƎƎ nun yi yetƎra lui tide gbofe, na nƣmane a niyede layidi ratinme.

Malanyi xungbe bara amasen

pamanee xa yi masenyi adamadi suxukima pama nun pamanee birin yira alako a lufera xun dee birin sondonyi ma xaranyinun lonni sabura, na binye nun sariyƎƎ rasabatifera pamanee kui nun a farima.

Sariye singe (1)

Adamadie birin barixine e lan yetƎralui kui, yete kolonyi nun yete suxu kima. Fondoe nun faxamui na e be boresuxu kima bariboreya fanyi kui.

Sariye firinde (2)

Kankan nƣma a tukude yi sariyƎƎ ra, ana dangi nara fisamanteya yo man mu luma mixi be akelide sabura, axa boxi rapereki sabura yegeti keren mu naxan kui a sipoxoya kima, fate pingi kima, a xui kima, a fere kima, a dine kima na sa fatan pamanee ra xanamu pama ndee ra, fere kima xanamu kigbete nana sa fatan dedera koƣo naxan nƣe nde bun xanamu dansaxi naxan xa yetƎralui ma.

Sariye saxande (3)

Baloe wayibiya birin be, marafulunyi nun xaxilisa.

Sariye naninde (4)

Ndende mulan alu konyiya nun naxankate kui. Konyiya nun ibunadama sare bara raton akepa birin ma.

Sariye sulinde (5)

Naxankate nun tore mu sama ndende fari. Xanamu yayixare naxan mulan ibunadama be.

Sariye senninde (6)

Kankan xa adamaya daxa axa kolon yire birin.

Sariye soloferende (7)

Adamadi birin lan sariyee kui e man birin lan e xun xa magaga sariyee yi kepa keren.

Sariye solomasaxande (8)

Boxi sariye banxidde lan eka ibunadama keren keren ma xun magaga fee ma naxe bara tuxunsan.

Sariye solomananinde (9)

Ndende mulan a suxu topege kui, amakankan xanamu boxi ma xandi ama.

Sariye funde (10)

Awayibiyaxi ibunadama xafe xa yaxandi alaxinera, alankenemaya kiti banxi tinxinyira, ayo nun ayalagi waxan naba.

Sariye fu nun keren nde (11)

1. Xa sikenteya bara rasiga adamadi ndema fe kobi rabafe nde xunma, naxankate yo mu daxa a be sinden fo na fe yegi.

2. Mixi yo mulan axa makankan fendema naxan murotonxi boxi sariyee kui. Naxankete gbete fan mu doko ama naxan dangi yi fera ba temui naxankatera.

Sariye fu nun firinde (12)

Birin nun a yetekan xafe rapereki nara. Mixi niya mu naxan yama. A na findi axa denbaya xafera, a lingira xa fera, xanamu a hayie xafera naxan a nipea axa xoreya nun a xa lasiriya nu mabere. Awayibiyaxi ibunadama be, sariye xa a xun magaga na fee ma.

Sariye fu nun saxannde (13)

1. Awayibixi mixi be axa a sabatide sugandi anun axa nere a sagora.

2. Adamadi birin noma kelide a baride a sa sabati boxi gbete ma. A man gbilen xa ma gbilenfe.

Sariye fu nun naninde (14)

1. Xɔɔɔ rɔɛ kui, daxa adamadi birin bɛ, axa siga bɔxi gbɛtɛ ma naxan nɔma arasɛnɛ de alako axa axun na kisi.

2. Na sariyɛ daxa exa raba tinxinyi fari, kirae fari naxan aninɛma adamadi mulu tɔɔɔɛɛ kui O.N.U. sariyɛ tɔnyi dɔxi naxe ra.

Sariyɛ fu nun sulinde (15)

1. Adaxa adamadi birin bɛ sɔtɔ de fe ya xa i mini a bɛ.

2. Ndende mu daxa ixa ratɔn i sɔtɔ de xa fera, xanamu iratɔnfe sɔtɔde masara fera.

Sariyɛ fu nun senninde (16)

1. Xa ginɛ nun xamɛ bara suda kamali, adaxa e xa futi raso e tagi, na mufa sinɔɔɔɔɔɔ ma, baride fema, xanamu dinɛ fema. A man daxa e bɛ, e yɛtɛ xa denbaya rasabati. E man lan sariyɛ kima futi kui nun futi galife kui.

2. Futu mu nɔma sode fo ginɛ nun xamɛ lan fe keren ma.

3. Nama xundɛ singe lanxi denbaya nan ma, adaxa na denbaya xun xa makanta nama nun mangasanyi yira.

Sariyɛ fu nun solofere nde (17)

1. Mixi nalu a keren ma xanamu nama nde kui, awayibiya xi a sɔtɔde xa lu a sago.

2. Funmalaya nde yo mulan axa adamadi sɔtɔse yira.

Sariyɛ fu nun soloma saxan nde (18)

Adamadi birin lan axa axa mapɔɔɔɔɔɔ masen a sagora, a xaxili rawali, a so dinɛ a sagora. Na sariyɛɛ nɔma a ninɛde adamadi dinɛ masara, a nɔma denxɛniya de a keren xanamu nama yama lonni nun namunyie sabura.

Sariyɛ fu nun solomanani nde (19)

Adaxa adamadi birin bɛ axa afondo fe masen. Nakui a mulan axa tɔɔɔ mafixɛ nde sɔtɔ. Na fondo fe masenyi nɔmɔ rabade naninyi yo mulu ama, a fa findi xibaru fenfera, amasɔtɔfera, xanamu ara wundan fera kɛna mɔli birin na.

Sariyɛ mɔxɛɛɛɛnde (20)

1. Adaxa adamadi birin bɛ axa lan malanyi, xanamu malanyi xundɛ nde bɔɔɔ sa naxan kui.

2. Ndende mu karaxan ma sofera lanxundɛ nde yama.

Sariyɛ mɔxɛɛɛnnun keren nde (21)

1. Adaxa adamadi birin niya xalu axa bɔxi rapɛɛɛɛɛɛ kui, a findi i yɛtɛra xanamu mixi gbɛtɛ naxan sugandixi.

2. Adaxa adamadi birin bɛ axa mangasanyi wali sɔtɔ a bari bɔxi ma ta girasa yo mu naxɛ.

3. Nama waxɔnfe lanma axa masen sugandi tinxinxi kui, naxan nabama tɛmɛi-tɛmɛi ma, birin lan sugandi naxan kui, kundo sugandi xanamu sugandi lankɛnɛ maya xi matɛxɛtɛnyi mu naxan

kui.

Sariye mɔxɔɛn nun firin nde (22)

Wayibiya nara pamanɛ mixi birin xun xa makanta, na findixi daxamuife, dɔxɔboreya nun lɔnni ratinmɛ sabu nan na. Na fee birin fatanma bɔxi diexa duruxɔtɔɛ nun xanunteya luti naxan na e nun bɔxi gbɛtɛɛ safera bɔxi yayilanki fari nun a daxamuie.

Sariye mɔxɔɛn nun saxan nde (23)

1. Wali, nun mixi waxɔn wali sugandi fe wayibiya xi birin bɛ. Birin ma lan wali munafanyi kui, aman daxa a xun xa makanta wali sɔtɔtareya ma.
2. Adaxa birin bɛ fisamanteya mu naxan yama, a mu sundi sɔtɔ axa wali bɛrɛ ma.
3. Ndende walima, awayibiyaxi a bɛ axa musundi sɔtɔ naxan nɔma axa denbaya bun tide, a yigi nun binyɛ sa ma, a man nɔ a malide sabu gbɛtɛɛ sɔtɔ fera naxan ibunadama xafe makanta ma.
4. Adaxa adamadi birin bɛ axa walikɛɛ xa lanxundɛ nde yayilan e xa munafanyi xun magaga fera.

Sariye mɔxɛɛn nun naninde (24)

Malabui nun paxɛ-paxɛ daxa adamadi birin bɛ a man daxa a bɛ axa wali tɛmɛi xa sugandi, malabui waxatie xa lu a bɛ a naxee sare sɔtɔma.

Sariye mɔxɛɛn nun suli nde (25)

1. Adaxa adamadi birin bɛ axa sabati sɔtɔ alako axa santɛya xa makanta. A tan nun axa denbaya xa yiriwɛ sɔtɔ donse fe kima, sosefe, lingirafe, saribafe anun ibunadama xafe yayiba fe nax an fan a bɛ. A xun xa makanta xa bara fura, xa lanyuri bara a sɔtɔ, xa bara fori, xa muna walide, xa kapɛ ginɛ nora xanamu fɛrɛ yo muna ayi naxan axa mantɔɔli bama.
2. Mali wayibiyaxi nɛ dingɛya bɛ nun dimɛdiya bɛ. Dimɛdi birin lan axa mɛni kɛpa keren, a fa sɔtɔ futi kui xanamu a fari ma.

Sariye mɔxɛɛn nun seni nde (26)

1. Adamadi daxa axa matinxin; na matinxinyi daxa axa sa birin sago naxan findi dimɛdi xunxurie nun a matexie xaran fera. Xarande banxi xundɛ singe sofe findixi tekɛ non na. Yamakɔta xaranyi nun yirawali xaranyi lanma axa rayiriwa. Lɔnni banxindɛ xungbe wayibiya xi birin bɛ, birin nun a xaxili bɛrɛ.
2. Lɔnni lan axa sɛnbɛ fi adamayama amakɛnɛn, a sɛnbɛ fi ibunadama xa wayibiyae ma. Alan, axa faxamui, di jɛ, marafanyi rasɔnɛya pamanɛɛ tagi, sie birin tagi, dinɛ xundɛɛ tagi nun O.N.U. malanyi xa walie rasabati fe bɔjɛ sa kui.
3. Adaxaxinɛ di kanyie bɛ e xa xuri sugandi e naxan fima e xadie ma.

Sariye mɔxɛɛn nun solofere nde (27)

1. Adaxa adamadi birin bɛ a so pama xa lɔnni yayibafe a yɛtɛra. Abɛlɛxɛ rawalie tɔnɛ sɔtɔ yamakɔta walie nun munafanyie naxe minima a kui.

2. Adaxa birin be axa xaxili rawali, a belexe rawali nun yamakota walie munafanyi xun magaga naxee yayilan fe fatanxi atan na.

Sariye mɔxɛɛn nun solomasaxan nde (28)

Adaxa adamadi birin be axa a fondo rasiga yi sariyee ratinme fe xon pamanɛ kui nun a farima.

Sariye mɔxɛɛn nun solomanani nde (29)

1. Lanle rakamali daxi na ibunadama be axa pama kui, pama naxan findi axa adamaya a nun axa yeteralui sabura.

2. Sariyɛ dande saxinɛ adamadi birin be axa maraba, a nun axa yeteralui rasabati kui, na nan aninɛma axa na maraba anun axa yeteralui mabanban sadɔɔfe mixi gbete ra alako taxasi nun yiriwe sabati ma pama kui kinaxe naxan a yete ra.

3. Na wayibiyae nun na yete ralui mu nɔma rabade muku O.N.U. waxɔnfe nun axa sariyɛ saxie xanbi.

Sariye tongosaxan nde (30)

Sariyɛ nun wayibiya yo muna yi masenyi xungbe kui naxan kiraya nde masenxi pamanɛ be, malanyi xanamu mixi nde be naxan aninɛma axa kewali nde raba naxan sabui nɔma mayibiya e nun sariyee naxee masen xi nee xunnakanade.
